

GEOLOGIYA VA TOG' KON SANOATIDA IQTISODIYOTNING TUTGAN O'RN

Usmonov Firdavs Ro'zimurod o'g'li

Osiyo xalqaro universiteti, "Umumtexnik fanlar" kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekistonda mineral-xomashyo resurslari va zaxiradagi potensial resurslarning hududiy joylashuvi, ularning mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri va ahamiyati haqida so'z boradi. O'zbekiston Respublikasida ishga solinayotgan foydali qazilma konlarining mamlakat iqtisodiyotining uzoq muddatli istiqbolini belgilashi uchun ahamiyatli ekanligi ko'rsatib o'tilgan. Respublika mineral-xomashyo bazasini rivojlantirishni va qayta tiklashni ta'minlash, yillik dasturning asosiy vazifalari hamda ularni shakllantirish tartiblari ko'rsatib o'tilgan.*

Kalit so'zlar: *Sanoat ahamiyatiga ega bo'lgan mineral xomashyo resurslari, foydali qazilma konlari, tashqi bozorni o'zlashtirish, ijobiy savdo balansini tashkil etish, hududlararo aloqalarni mukammallashtirish, raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish.*

Mineral- xomashyo resurslari har bir mamlakatning eng muhim boylik manbaidir. Undan olinayotgan mahsulotlar insonning turli ehtiyojini qondiradi. Mineral-xomashyodan turli metallar, yoqilg'i, qurilish materiallari, ximikatlar, qishloq xo'jaligi uchun o'g'itlar ishlab chiqarishda foydalaniladi. Yer ostidagi mineral hosilalar qidirilmagan va baholanmagan bo'lsa, u holda ular mineral xomashyo sifatida ko'rib chiqilishi mumkin, holbuki ularni aniqlashga va qidirishga mehnat sarflanadi.

Ammo yer ostidagi bunday mineral xomashyo zaxiralari potensial resurslar hisoblanadi, xolos. Ular yer qa'ridan qazib olingandan keyingina haqiqiy mineral xomashyo hisoblanadi. Mineral xomashyo tushunchasi foydali qazilma tushunchasi bilan uzviy bog'liqdir. Yer qa'ridan qazib olingan, xalq xo'jaligi ahamiyatiga ega bo'lgan foydali qazilmalar mineral xomashyo deyiladi. Mamlakatda muayyan muddatda qidirilgan, aniqlangan, baholangan hamda prognoz qilingan foydali qazilmalar esa mineral resurslar deb ataladi.

Foydali qazilmalar guruhiga ma'danli va ma'dansiz metallar, neft, gaz, ko'mir, torf va yer osti suvlari kiradi. Ular insoniyat uchun yoqilg'i va energiya manbalari hisoblanadi. Ulardan foydalanish yildan-yilga ortib bormoqda. Texnika bilan qurollanganlik darajasi qancha yuqori bo'lsa, foydali qazilmalar assortimenti shunchal ik ko'p bo'ladi va mineral xomashyoning ko'plab yangi turlari sanoat ishlab chiqarishiga jalb etiladi. Masalan, sanoat ahamiyatiga ega bo'lgan toshko'mirdan faqat XVII asr oxiridan, neftdan XIX asr o'rtalaridan, alyuminiy, magniy, xrom va nodir elementlar ma'danlaridan va kaliyli tuzlardan XIX asr oxiri va XX asr boshlaridan, uranli ma'danlardan esa XX asr o'rtalaridan boshlab foydali qazilma sifatida foydalanib kelinmoqda. Odatda, foydali qazilmalar zaxiralari va prognoz qilingan resurslar miqdoriy jihatdan baholanadi. Dunyo va ayrim mamlakatlar mineral-xomashyo balansida, har bir foydali qazilma turi, zaxiralarining 70- 80% dan ortig'i yirik va juda katta konlar hisobiga to'g'ri keladi, qolganlari o'rtacha kattalikdagi va ko'plab mayda konlarga jamlangan. Umuman qidirib topilgan foydali qazilmalarning talaygina qismi ma'dan miqdoriga nisbatan oz bo'lgan, yoki katta chuqurlikda va murakkab tog'-geologik sharoitlarda joylashgan konlarda jamlangan.

Mineral resurslarni sanoat yo'sinida o'zlashtirish ularni baholashga, ilmiy- tadqiqot, izlash va geologik qidiruv ishlari va hajmiga, sanoatning o'ziga xos xususiyatlariga va jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga, xo'jalik mineral- xomashyo sektorining mamlakat iqtisodiyotidagi roli bilan belgilanadi, hamda qazib chiqarish, boyitish va qayta ishlashni o'z ichiga oladi. Mineral resurslarning qaytadan tiklanmasligi, ulardan oqilona foydalanish zarurati, qazib chiqarish, qayta ishlash va tashishda isrof bo'lishini qisqartirish, shuningdek ikkilamchi xomashyo sifatida ishlatish va mineral resurslardan foydalanishda ekologik iqtisodiy yondoshuvga rioya qilish lozimligi bilan izohlanadi. Mineral-xomashyo resurslariga bo'lgan ehtiyoj iste'mol mahsulotlari ishlab chiqarishga nisbatan jadal ortib bormoqda. Bu asosan ishlab chiqarishni rivojlantirish va takomillashtirish, uning energetik va texnikaviy qurollanganlik darajasini oshirish uchun ko'p miqdorda tabiiy resurslar zarurligi bilan izohlanadi.

Mineral-xomashyo resurslari rolining ortib borishi ularga nisbatan ehtiyojning o'sishi bilangina emas, balki ularning o'ziga xos xususiyatlari va mehnat unumdorligiga ta'siri bilan shartlanadi. Bundan tashqari, ishlab chiqarishni rivojlantirish sur'atlari va darajasi ko'p jihatdan foydali qazilmalardan foydalanish samadorligi ko'lamlari va darajasiga bog'liqdir. Ma'lumki, mineral-xomashyo resurslari ham ichki, ham tashqi bozorning iste'mol obekti hisoblanadi. Shu tufayli, tog'- kon sanoati ishlab chiqarayotgan mahsulotlar milliy iqtisodiyotning quyidagi muammolarini yechishga yo'naltirilgan bo'lishi lozim:

- xalq xo'jaligi talabini an'anaviy turdagi mineral-xomashyolar bilan to'liq ta'minlash;
- tashqaridan kirib kelayotgan mineral-xomashyolar o'rnini to'ldirish;
- milliy xo'jalikning yangi sohalarini xomashyo bilan ta'minlash;
- ekologik vaziyatni (kimyoviy o'g'itlarni tabiiy o'g'itlarga almashtirish) va sanitargigiyenik vaziyatni (yod, brom, shifobaxsh minerallar) yaxshilanishini tashkil etish;
- tashqi bozorni o'zlashtirish va ijobiy savdo balansini tashkil etish.

Hozirgi paytda dunyo miqiyosida yiliga 150 mlrd tonna mineral xom-ashyo qazib olinmoqda. Tabiiy nurash oqibatida dengiz va okeanlarga daryolar orqali yiliga 15 mlrd tonna tog' jinslari oqib qo'shilmqda va 3-4 mlrd tonna tog' jinslari atmosfera havosiga ko'tarilmqda. Inson o'z ehtiyojlarini qondirish maqsadida yiliga 1500-2000 mlrd tonna tog' jinslarini bir joydan ikkinchi joyga ko'chiradi.

BMT (Birlashgan Millatlar Tashkiloti) ning ma'lumotlariga qaraganda, yiliga dunyoda 2,6 mlrd tonna neft, 3,6 mlrd tonna xrom ma'dani, 3-4 mlrd tonna qo'rg'oshin ma'dani, 6 mlrd tonna temir ma'dani, 7,3 mlrd tonna mis ma'dani, 32 mlrd tonna ko'mir, 1,2 mln tonna uran, simob, molibden, nikel, kumush, oltin va platina ma'danlari, 120 mln. tonna fosfatlar va 159 mln tonna tuz qazib olinmoqda. So'nggi 25 yil mobaynida dunyoda ko'mirga bo'lgan talab 2 marotaba, kaliy, marganets va fosfor tuzlariga 2-3 marotaba, temirga 3 marotaba, neft va gazga 6 marotaba oshgan bo'lsa, shu davr mobaynida aholining o'sishi 40% ni tashkil etdi.

Agar qazilma boyliklardan hozirgi tezlik bilan foydalanilsa, oltin zaxiralari 35 yilda, rux-36 yilda, kaliy-40 yilda, uran-47 yilda, mis-66 yilda, surma va simob zaxiralari 70 yilda neft, gaz va ko'mir zaxiralari esa 150 yilda tugab qolishi mumkin. Shuning uchun ko'pgina rivojlangan mamlakatlar (Yaponiya, Angliya, Olmoniya, Italiya, Gollandiya, Belgiya, Xitoy va boshqa mamlakatlar)da xom-ashyo va yer osti boyliklarining yetishmasligi tufayli ikkilamchi chiqindilarni qayta ishlab, boshqa mamlakatlarning boyliklaridan foydalanmoqdalar. Jahon

bozorining o'zgargan sharoitlari O'zbekiston Respublikasi mineral xomashyo negizini ham qayta taqsimlash muammosini ilgari surmoqda. Buning uchun barcha toifadagi sanoat zaxiralari va prognoz qilingan resurslarni qisqa muddat ichida geologik-iqtisodiy baholanishi amalga oshirilmoqda. O'zbekistonda Mendeleyev davriy jadvalining deyarli barcha elementlari topilgan. Hozirda O'zbekistonda 2025 tadan ortiq konlar mavjud. Jumladan, qurilish materiallari bo'yicha 867 ta, yer osti suvlarining 649 ta, uglevodorodlar (neft, gaz, kondensat) ning 244 ta, qimmatbaho metallar (oltin, kumush)ning 97 ta, rangli va nodir metallarning 12 ta, radioaktiv metallarning 38 ta, kon xomashyolarining 37 ta, konkinyoning 32 ta, qimmatbaho toshlarning 30 ta, ko'mir va neft slanetsining 7 ta, qora metallarning 5 ta resursi qayd etilgan va qidirib chamlangan.

Ba'zi foydali qazilmalar (oltin, uran, mis, fosforitlar, molibden va boshqalar) zaxiralari bo'yicha O'zbekiston dunyoning yetakchi davlatlari qatoriga kiradi. Respublikamizning umumiy mineralxomashyo salohiyati taxminan 3,5 trillion dollarni tashkil qiladi. Ishlatish uchun tayyorlab qo'yilgan foydali qazilmalar zaxiralari 1025 mlrd. AQSH dollariga baholanmoqda. Shuni qayd qilish kerakki, respublikada nisbatan qisqa muddat ichida 200 mlrd. dollar miqdorida xomashyo qazib olindi. Nufuzli xalqaro konsalting kompaniyalaridan biri – BCG (Boston Consulting Group)4 hisob- kitoblariga ko'ra, keyingi o'n yil ichida mamlakatning investitsiyaviy salohiyati 65 milliard AQSh dollarini tashkil etishi kutilmoqda. Shundan 45 milliard dollardan ortig'i xomashyo sanoati hissasiga to'g'ri keladi. Tayyorlab qo'yilgan zaxiralar negizida respublikada 535 ta kon, shaxta, karyer, neft-gaz konlari, 420 ta suv olish joylari, balneologik shifoxonalar, shifobaxsh suvlarni quyish shoxobchalari ishlab turibdi.

O'zlashtirishga tayyorlab qo'yilgan mineral-xomashyo zaxiralari nafaqat ishlab turgan kon qazib chiqarish majmualarining uzoq muddatli istiqbolini ta'minlaydi, balki ularning quvvatini oshirish, eng muhim foydali qazilmalar (oltin, uran, mis, qo'rg'oshin, rux, kumush, litiy, fosforitlar, kaliy tuzlari, flyuorit, kvarts-dala-shpat, agrokimyoviy ma'danlar va boshqalar) qazib olishni qaytadan tashkil etish imkonini ham beradi. Har yili respublika konlaridan taxminan 5,5 mlrd. dollar miqdorda foydali qazilmalar olinmoqda va ular o'rniga 6-7 mlrd. dollarlik yangi zaxiralar qo'shilmoqda.

Mamlakatimizda Navoiy kon-metallurgiya kombinatining oltin ma'danli xomashyo bazasi G'arbiy O'zbekistondagi 20 ga yaqin konlardan iborat. Ushbu konlarning umumiy ma'dan zaxirasi 2,12 milliard tonnani tashkil etadi. Ularning ishlab chiqarishda maqsadga muvofiqligi, texnik-iqtisodiy hisob-kitoblar bilan tasdiqlangan amalda foydalanilayotgan zaxiralari 1,99 milliard tonnani tashkil etadi. Qolgan qismi hozirgi vaqtda istiqbolli zaxiralar toifasiga kiritilgan. Ushbu zaxiralarni sanoat o'zlashtirilishiga jalb qilish puxta texnik-iqtisodiy asoslarni ishlab chiqishni talab qiladi. Mamlakat mineral-xomashyo bazasini mustahkamlashda ulardan samarali va oqilona foydalanish lozim. Qayta ishlash sanoatida esa mahsulotni qayta ishlash darajasining takomillashuvi-qazib olish sanoatining barqaror rivojlanishini ta'minlashga asos bo'ladi.

Istiqbolda mintaqada mineral-xomashyo resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish uchun zamonaviy texnika va texnologiyani maqbul boshqarish, respublika iqtisodiyotidagi muammolarni aniq belgilab, ularni hal qilishning samarali yo'llarini izlab topishni taqozo qiladi. Bu esa katta mablag' talab etuvchi geologiya-qidiruv ishlari, tog'-kon

sanoatini rivojlantirish kabi iqtisodiyotdagi muhim vazifalarning qay darajada hal etilishiga bog'liq. Mamlakatimiz sanoati tarkibida qazib olish sanoati hissasining o'sishi oltin, gaz, 4 BCG (Boston Consulting Group)- 1963 yilda tashkil etilgan, shtab kvartirasi Massachusetts shtatining Boston shahrida joylashgan Amerika global boshqaruv konsalting kompaniyasi.

Tog'- kon sanoati butun dunyo bo'ylab 6 mingga yaqin kompaniya va 2,5 million ish bilan band bo'lgan iqtisodiyotning keng segmenti, shuningdek, 15-25 million kishini qamrab oladigan an'anaviy va kichik tog' - kon biznesi deb nomlanuvchi norasmiy tarkibiy qismidir. Sanoat ko'plab aktyorlarning, shu jumladan davlatning (regulyator sifatida qazib oluvchi kompaniyalarga iqtisodiyotga qo'shgan hissalarini maksimal darajada oshirishga imkon beradigan asosiy rol o'ynaydi), investorlar, pudratchilar va etkazib beruvchilar, xizmat ko'rsatuvchi kompaniyalar, mahalliy aholi va ularning tashkilotlari, rivojlanishdan ta'sirlangan aholi punktlari, kasaba uyushmalari, tadqiqot tashkilotlari va iste'molchilar.

Minerallar va metallarni qazib olish va qayta ishlash insoniyat taraqqiyoti kabi uzoq tarixga ega. Hozirgi vaqtda aholi sonining ko'payishi, urbanizatsiya, ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanish, hatto "yashil" va kam uglerodli iqtisodiyotga bo'lgan talab kabi omillar minerallar va metallarga bo'lgan talabning o'sishiga yordam beradi. Biroq, ushbu talabni qondirish va kerakli foyda olish aholi va atrof-muhit xarajatlarini talab qiladi. Bu haqiqat barqarorlik kontsepsiyasining asosidir.

Barqaror rivojlanishga qo'shgan hissasini hisobga olgan holda tog' - kon sanoatining uzoq muddatli xususiyatini hisobga olish kerak. Ba'zi konlar va qazib olinadigan hududlar asrlar davomida faol bo'lib kelmoqda. Masalan, polimetallik rudalar qazib olinadigan Shvetsiyadagi Voshep Oagiepiesh koni XIV asr o'rtalaridan beri mavjud bo'lib, hanuzgacha ishlab chiqilmoqda.

Xulosa: Tog' - kon faoliyatining bunday uzoq muddatli jihati uni inson faoliyatining boshqa turlaridan ajratib turadi. Bunday uzoq vaqt davomida tog' - kon sanoatining iqtisodiyotni rivojlantirishga ijobiy hissa qo'shishi uchun nafaqat hosil bo'lgan foyda va tegishli xarajatlarga, balki ularni butun jamiyat nuqtai nazaridan taqsimlashga ham e'tibor qaratish lozim. Amaliy ma'noda, tarqatish kontsepsiyasi qazib olish loyihasining butun hayot aylanishini tahlil qilishni talab qiladi.

Daromad va xarajatlar miqdori tog' - kon loyihasining hayot tsiklining alohida bosqichlarida farq qiladi. Masalan, kon qurilishining dastlabki bosqichlarida to'g'ridanto'g'ri mehnat xarajatlari eng yuqori bo'lsa-da, moliyaviy daromadlarning katta qismini olish ma'lum vaqtni talab qiladi. Hayot tsiklining turli bosqichlarida tog' - kon loyihasining umumiy salohiyati va Real hissasi har xil bo'lib, moliyaviy jihatdan tashqari, quyida muhokama qilingan ko'plab va boshqa jihatlarni o'z ichiga olishi mumkin. Bu davlat uchun muhim muammo - mineral daromadlardan qanday qilib samarali foydalanish kerakligini anglatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

64. Jalolov, T. S. (2023). STUDY THE PSYCHOLOGY OF PROGRAMMERS. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(10), 563-568.

65. Sadriddinovich, J. T. (2023). Capabilities of SPSS software in high volume data processing testing. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(9), 82-86.
66. Жуков, Д. С. (2020). Создание программы для имитации шифрования машины Enigma на языке Python. Постулат, (1 январь).
67. Jalolov, T. S., & Usmonov, A. U. (2021). "AQLLI ISSIQXONA" BOSHQARISH TIZIMINI MODELLASHTIRISH VA TADQIQ QILISH. Экономика и социум, (9 (88)), 74-77.
68. Jalolov, T. S. (2024). ANALYSIS OF PSYCHOLOGICAL DATA USING SPSS PROGRAM. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(4), 477-482.
69. Jalolov, T. S. (2024). ANALYSIS OF PSYCHOLOGICAL DATA USING SPSS PROGRAM. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(4), 477-482.
70. Sadriddinovich, J. T. (2024). BASICS OF PSYCHOLOGICAL SERVICE. PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI, 2(4), 61-67.
71. Jalolov, T. S. (2024). РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ УЧАЩИХСЯ МЛАДШИХ КЛАССОВ С ПОМОЩЬЮ МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ. MASTERS, 2(5), 40-47.
72. Jalolov, T. S. (2024). SPSS DASTURI FOYDALANISHDA PSIXOLOGIK MALUMOTLARNI TAHLILI. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(4), 463-469.
73. Jalolov, T. S. (2024). PYTHONNING MATEMATIK KUTUBXONALARINI O'RGANISH: KENG QAMROVLI QO'LLANMA. BIOLOGIYA VA KIMYO FANLARI ILMIY JURNALI, 2(5), 71-77.
74. Jalolov, T. S. (2023). PARALLEL PROGRAMMING IN PYTHON. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 178-183.
75. Jalolov, T. S. (2024). ПОРЯДОК СОЗДАНИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ТЕСТОВЫХ ПРОГРАММ. PEDAGOG, 7(6), 145-152.
76. Jalolov, T. S. (2024). BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA MULTIMEDIA TEXNOLOGIYALARI ORQALI IJODIY FIKRLASHNI KUCHAYTIRISH. BIOLOGIYA VA KIMYO FANLARI ILMIY JURNALI, 2(5), 64-70.
77. Jalolov, T. S. (2023). PYTHON DASTUR TILIDADA WEB-ILOVALAR ISHLAB CHIQISH. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 160-166.
78. Jalolov, T. S. (2024). ENHANCING CREATIVE THINKING IN ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS THROUGH MULTIMEDIA TECHNOLOGIES. WORLD OF SCIENCE, 7(5), 114-120.
79. Jalolov, T. S. (2024). ВАЖНОСТЬ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ПРОГРАММИРОВАНИИ. MASTERS, 2(5), 55-61.
80. Jalolov, T. S. (2023). MATH MODULES IN C++ PROGRAMMING LANGUAGE. Journal of Universal Science Research, 1(12), 834-838.

81. Jalolov, T. S. (2024). EXPLORING THE MATHEMATICAL LIBRARIES OF PYTHON: A COMPREHENSIVE GUIDE. *WORLD OF SCIENCE*, 7(5), 121-127.
82. Jalolov, T. S. (2024). THE IMPORTANCE OF ENGLISH IN PROGRAMMING. *WORLD OF SCIENCE*, 7(5), 128-134.
83. Jalolov, T. S. (2024). ИЗУЧЕНИЕ МАТЕМАТИЧЕСКИХ БИБЛИОТЕК PYTHON: ПОДРОБНОЕ РУКОВОДСТВО. *MASTERS*, 2(5), 48-54.
84. Jalolov, T. S. (2023). PYTHON INSTRUMENTLARI BILAN KATTA MA'LUMOTLARNI QAYTA ISHLASH. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(11 SPECIAL), 320-322.
85. Jalolov, T. S. (2024). DASTURLASHDA INGLIZ TILINING AHAMIYATI. *BIOLOGIYA VA KIMYO FANLARI ILMIY JURNALI*, 2(5), 78-84.
86. Jalolov, T. S. (2023). Artificial intelligence python (PYTORCH). *Oriental Journal of Academic and Multidisciplinary Research*, 1(3), 123-126.
87. Jalolov, T. S. (2023). WORKING WITH MATHEMATICAL FUNCTIONS IN PYTHON. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 172-177.
88. Jalolov, T. S. (2023). SPSS YOKI IJTIMOY FANLAR UCHUN STATISTIK PAKET BILAN PSIXOLOGIK MA'LUMOTLARNI QAYTA ISHLASH. *Journal of Universal Science Research*, 1(12), 207-215.
89. Jalolov, T. S. (2023). Solving Complex Problems in Python. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education* (2993-2769), 1(9), 481-484.
90. Sadriddinovich, J. T. (2023). IDENTIFYING THE POSITIVE EFFECTS OF PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL WORK FACTORS BETWEEN INDIVIDUALS AND DEPARTMENTS THROUGH SPSS SOFTWARE. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE* (Vol. 2, No. 18, pp. 150-153).
91. Jalolov, T. (2023). UNDERSTANDING THE ROLE OF ATTENTION AND CONSCIOUSNESS IN COGNITIVE PSYCHOLOGY. *Journal of Universal Science Research*, 1(12), 839-843.
92. Jalolov, T. S. (2023). SUNTY INTELLEKTDA PYTHONNING (PYTORCH) KUTUBXONASIDAN FOYDALANISH. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 167-171.
93. Jalolov, T. S. (2023). PYTHON TILINING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 153-159.
94. Sadriddinovich, J. T. (2024). ANALYSIS OF PSYCHOLOGICAL DATA IN ADOLESCENTS USING SPSS PROGRAM. *PEDAGOG*, 7(4), 266-272.
95. Jalolov, T. S. (2023). TEACHING THE BASICS OF PYTHON PROGRAMMING. *International Multidisciplinary Journal for Research & Development*, 10(11).
96. Jalolov, T. S. (2023). THE MECHANISMS OF USING MATHEMATICAL STATISTICAL ANALYSIS METHODS IN PSYCHOLOGY. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 138-144.
97. Jalolov, T. S. (2024). PYTHONDA MATEMATIK STATISTIK TAHLIL HAQIDA. *WORLD OF SCIENCE*, 7(5), 583-590.

98. Jalolov, T. S. (2024). DJANGO'S ROLE IN WEB PROGRAMMING. MASTERS, 2(5), 129-135.
99. Jalolov, T. S. (2024). PYTHON LIBRARIES IN HIGH VOLUME DATA PROCESSING. WORLD OF SCIENCE, 7(5), 561-567.
100. Jalolov, T. S. (2024). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ API В PYTHON: ПОДРОБНОЕ РУКОВОДСТВО. WORLD OF SCIENCE, 7(5), 553-560.
101. Jalolov, T. S. (2024). МАТЕМАТИЧЕСКОМ СТАТИСТИЧЕСКОМ АНАЛИЗЕ В PYTHON. MASTERS, 2(5), 151-158.
102. Jalolov, T. S. (2024). LEVERAGING APIS IN PYTHON: A COMPREHENSIVE GUIDE. WORLD OF SCIENCE, 7(5), 544-552.
103. Jalolov, T. S. (2024). DJANGONING VEB-DASTURLASHDAGI ROLI. WORLD OF SCIENCE, 7(5), 576-582.
104. Jalolov, T. S. (2024). PYTHON-DA API-LARDAN FOYDALANISH: KENG QAMROVLI QO'LLANMA. MASTERS, 2(5), 113-120.
105. Jalolov, T. S. (2024). YUQORI HAJMLI MA'LUMOTLARNI QAYTA ISHLASHDA PYTHON KUTUBXONALARI. MASTERS, 2(5), 121-128.
106. Jalolov, T. S. (2024). DJANGO B WEB-ПРОГРАММИРОВАНИИ. MASTERS, 2(5), 136-142.
107. Jalolov, T. S. (2023). ADVANTAGES OF DJANGO FEMWORKER. International Multidisciplinary Journal for Research & Development, 10(12).
108. Jalolov, T. S. (2023). Programming languages, their types and basics. Technical science research in Uzbekistan, 1(5), 145-152.
109. Jalolov, T. S. (2023). PEDAGOGICAL-PSYCHOLOGICAL FOUNDATIONS OF DATA PROCESSING USING THE SPSS PROGRAM. INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION, 2(23), 220-223.
110. Jalolov, T. S. (2023). Programming languages, their types and basics. Technical science research in Uzbekistan, 1(5), 145-152.
111. Jalolov, T. S. (2024). ЗНАЧЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ КОММУНИКАЦИИ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ. MASTERS, 2(8), 1-7.
112. Jalolov, T. S. (2024). SPSS S DASTURIDAN PSIXOLOGIK MA'LUMOTLARNI TAHLILIDA FOYDALANISH. MASTERS, 2(8), 8-14.
113. Jalolov, T. S. (2024). OLIY TA'LIMDA AXBOROT MUMKINASINING AHAMIYATI. PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI, 2(7), 21-26.
114. Jalolov, T. S. (2024). USE OF SPSS SOFTWARE IN PSYCHOLOGICAL DATA ANALYSIS. PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI, 2(7), 1-6.
115. Jalolov, T. S. (2024). THE IMPORTANCE OF INFORMATION COMMUNICATION IN HIGHER EDUCATION. WORLD OF SCIENCE, 7(8), 14-19.
116. Jalolov, T. S. (2024). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОГРАММНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ SPSS В АНАЛИЗЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ДАННЫХ. WORLD OF SCIENCE, 7(8), 20-26.

117. Jalolov, T. S. (2024). MATHEMATICAL STATISTICAL ANALYSIS IN PYTHON. MASTERS, 2(5), 143-150.
118. Jalolov, T. S. (2024). БИБЛИОТЕКИ PYTHON ДЛЯ ОБРАБОТКИ БОЛЬШИХ ОБЪЕМОВ ДАННЫХ. WORLD OF SCIENCE, 7(5), 568-575.
119. Jalolov, T., & Ramazonov, J. (2024). GRASS ERASING ROBOT. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(2), 173-177.
120. Jalolov, T. (2024). FRONTEND AND BACKEND DEVELOPER DIFFERENCE AND ADVANTAGES. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(2), 178-179.
121. Sadriddinovich, J. T., & Abdurasul o'g'li, R. J. (2024). UNIVERSAL ROBOTLASHTIRILGAN QURILMA. BIOLOGIYA VA KIMYO FANLARI ILMIY JURNALI, 2(9), 78-80.
122. Sadriddinovich, J. T., & Abdurasul o'g'li, R. J. (2024). SHIFOXONADA XIZMAT KO'RSATISH UCHUN MO'LJALLANGAN AQILLI SHIFOKOR ROBOT. THEORY AND ANALYTICAL ASPECTS OF RECENT RESEARCH, 3(26), 318-324.
123. Sadriddinovich, J. T., & Abdurasulovich, R. J. (2024). INTRODUCTION TO PYTHON'S ROLE IN ROBOTICS. PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS, 3(34), 202-204.
124. Sadriddinovich, J. T., & Muhiddinovna, M. M. (2024). BACKEND HAQIDA MA'LUMOT. FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES, 3(30), 34-37.
125. Sadriddinovich, J. T., & Muhiddinovna, M. M. (2024). WEB PROGRAMMING INFORMATION. SUSTAINABILITY OF EDUCATION, SOCIO-ECONOMIC SCIENCE THEORY, 2(19), 232-234.
126. Жалолов, Т. (2023). Использование математических методов в психологических данных (с использованием программного обеспечения SPSS). in Library, 4(4), 359-363.